

Эхэ хайхан нютагаа эд хамта мандуулаа!

БУРЯДАД ҮНЭН

1921 оной
декабрийн 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1996
ОКТАБРИЙН
23
Намарай адаг шара
нохой
нарын 12
СРЕДА
гарагай 4
№203 (19543)
Газетын сэл
хэлсээтэ.

Ургаса хуряалга - 96

ҺҮҮЛШЫН ГЕКТАРНУУДАЙ ҮЛӨӨД БАЙХАДА...

(Хүдөө ажахын шэнжэлэл)

Үнгэрэгшэ сентябрь соо, мүн энэ октябриин түрүүшын 20-ёод хоногтошье республикын олонхи нютагуудта хура бороо балай ороогүй, шалхидээ сэлмэг дулаахан үдэрнүүд байжа, тарьяа хуряалгы урагштай найнаар ябуулха арга олоо. Тийгэжэ мүнөө октябриин 18-най мэдээгээр орооо тарья ургуулдаг аймагуудай хахаднаа түргүй олоониинь ургасаяа хуряажа дүүргээд байба.

Энэ статьягай газетэдэ толилогдотор республика соо тарьяан хуу хуряагдажа дүүрэнгээд байха ёготой. Юуб гэхэдэ, октябриин 18-най үдэргээр бүхы 245,3 мянган гаран гектар тарьяанай 240 мянга шахуу гектарын хуряагдаад байгаа.

Тиймэһээ аймагуудта, ажахынуудта хэдэ шэнжээн ургаса абтаба, ямар хэмжээнэй тарьяан сохилдობ гэжэ түрүүшын дүн гаргаха, заха түрэй тоолого хэхэ аргатай болоо.

Бүхы дээрнэ абахада, байгша ондо республика соо тарьяанай ургаса муу бэшэ байба, тэрэншье абаа бараг, гаагай болзор соо хуряагдаба гэжэ тооложоор. Даб дээрэ тоолоходо тарьяалангай гектар бүриһөө лунда зэргээр 9,8 центнер ургаса абаа гэхэ гү, али энэнь нёдондонойхиноо тээ дооноуур. Анханһаа тарьяа ехээр ургуулдаг Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй аймагуудай тарьяалангай үнгэрэгшэ хабартаа, зундаа ган гасуурта дайрагдаагүй хаань, бүхыдөө ургаса үшөө сэлжэ байха нэн.

Гэхтэй хамта республика соо 6 аймагай ажахынууд нёдондонойхиноо нураггүй ехэ ургаса абаа. Эндэ Зэдын, Баргажанай, Хурамхаанай, Засаминай аймагууды онсолон тэмдэглэхээр. Тусгайбал, үнгэрэгшэ жэлдэ Зэдын аймагайхид тарьяалангай гектар бүриһөө 11,4 центнер тарьяа абаан һаа, энэ жэлдэ гектарай 13,2 центнер ургаса хуряажа, нёдондонойхиноо 3,6 мянган центнер ехэ орооно сохижо абаа. Энэл аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ, мүн ган гасуурта ороһон Мухар-Шэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд гектар бүриһөө тус тустай 20 үлүүтэй центнер тарьяа хуряагаа.

Илгээ эрхэхэдэ, гансашье ган гасуур ургасын үгүй заяае шийдхэнэ бэшэ, тарьяашад, механизаторнуудай мэргэжэл шадабаринаа, түрүү аргаарнууды ажалдаа хэрэглэжэ шадаһанһаа аргаарнууды дана. Республикын Хүдөө ажахын үйлдэ хоолой министрствын тарьяан ажалай агай начальник В. М. Осодоевой хэлэһэнэй ёсоор, байгша оной орёошог уларилтай эрхэ агай орооно тарьяа ургуулха хүдэлмэриие үйлдэһэнэ эсэстэнэ хүрэтэр найнаар, агрономическа түрүү онол аргаар ябуулжа шадаһанай ашаар лэ олохон ажахынууд муу бэшэ

ургаса абаа. Тэдэнэр мүнгэ тангай дутамагта, али олон бэрхшээлнүүдэй тохёолдожо байхада, тарьяан ажалынгаа гол шэглэл, хараа сугамые алдаагүй, ургасаяашье найнаар хуряажа шадаа.

Энэ талаар Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой тарьяашадай дүй дүршэл ехэ һонирхолтой, олондо аша туһатайшье гэхээр. Энэ ажахы һүүлэй жэлнүүдтэ сэбэр болон эзэлэгдэһэн паар үргэнөөр хэрэглэжэ, минеральна үтэгжүүлгэгүйгөөр, биологическа аргаар хурьһэнэй үрэгжэл найжаруулна, ургасынь дээшэлүүлнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ хүдөөдэ һүүлшын гектарнуудай ургасын хуряагдажа байбашье хаань, иигээд тарьяалан дээрэхи хүдэлмэри дүүргэгдээ гэхын аргагүй. Үшөө дулааншаг байһан дээрэһэнэ олонхи ажахынууд ерэхэ жэлэйнгээ тарилгада ханалаа табижа, намарай паар хахална, үрэхэ хүрэнгээ сэбэрлэнэ, бэлдэнэ. Полинуудай холоомо һүрилжэ, малай үбэлжөөнүүдтэ зөөхэ хэрэгтэй.

Энэнтэй дашарамдуулан, паар тухай хэдэн үгэ хэлэхээр. Байгша ондо Хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министрствэдэ һүүлэй үедэ ехэ багашье суглаан, зүблөөн бүхэндэ шахуу паар хахалха асуудалда анхарал ходоо хандуулагдадаг, ажахынуудай хүтэлбэрлэгшэд, мэргэжэлтэдэй урда энэ талаар саг үргэлжэ эрилтэ табигдадаг байгаа. Энэнь дэмы бэшэ байба. Байгша ондо ажахынуудта тракторнуудай шэнгэн түлишын, тоһодолгын хэрэгсэлнүүдэй дутагдажа байбашье хаань, тэдэнэр аргын оложо, нёдондонойхиноо нураггүй ехэ, 200 мянга шахуу гектарта паар хахалаа, тэрэнэ муу бэшээр элдүүлээ.

Тийхэдэ байгша ондо министерство тарьяа хуряалгын дүүрэмсээр ажахынуудта ерэхэ хабарай тарилгада бэлдэхэ, эртэнһээ шэнгэн түлишэ, тоһодолгын хэрэгсэл, техникын запас хэрэгсэлнүүды худалдажа абаха хүдэлмэри ябуулжа эхилхээр хараална. Гараха ноябрь һарада республикын агрономическа зүблөөн зарлагдахаар хүлээгдэнэ.

Мүнөө жэлэй хабарай тарилга, ургаса хуряалга үнгэрэхэ хэрэгтэ гүрэнэй зүгһөө бага бэшэ туһаламжа хүргэгдөө гэжэ баһал мартаха ёһогүйбди. Бүхыдөө эд хэрэгсэлэй урьһаламжаар хүдөөгэй ажахынуудта 10 миллиард түхэриг мүнгэн үгтөө һааб даа. Тэрээгээр горитой түлишэ, тоһон, запас хэрэгсэлнүүды абажа, тарьяалан дээрэхи бүхы хүдэлмэри саг соонь үнгэрэхэ аргатай болоо. Тиймэһээ ажахынууд түрүүшын ээлжэндэ өөһэдтөө хэрэгтэй 94,5 мянган тонно үрэхэ хаагаад, Эдэе хоолой корпорацида үриее түлэжэ, гүрэндэ горитой тарьяа тушааха болоно.

З. ТЭЛИН,
манай штатнабэшэ корр.

ЭНЭ ДУГААРТАМНАЙ

"ҮЛЭСХЭЛЭН БАГШАНАР, ҮЛЭН ШАБИНАР..." —
4-дохи нюурта.
ЗАЛУУ ПОЭТЕССА ХАНДАЖАП ДАМПИЛОВА:
"Гэтэнэ ургаһаам...
Шини хурса галтирма шогэн..."
Инаг дуран, залуу наһан тухай сонегүүдгэй
баглаа—6-дахи нюурта.

"ШУЛУУНАЙ ЛҮНДЭН"—7-дохи нюур.

Буруу үзэл барихын зоболон...

Ямар үзэл богдол сэдхэлдэмнай бүрилдэжэ
ябанаб?

"БУРЯАД ҮНЭНӨӨ" ЗАХИА ГҮБДИ ?

1997 оной

ТҮРҮҮШЫН ХАХАД ЖЭЛЭЙ ЗАХИЛ ХЭХЭЭ ШАМДЫГ!

Октябрь һара соо бүхы хүдөөгэйхид, мүн хотодо ажаһуудаг дайнай болон ажалай ветеранууд, инвалидууд, олон хүүгэдтэй гэр "бүлынхид иимэ хүнгэлэлтэтэй сэнгээр захил хэхэ аргатай:

1 һарын — 11010 түх.
3 һарын — 33030 түх.
6 һарын — 66060 түх.

Бусад зон хотодо иимэ сэнгээр захиха юм:

1 һарын — 14160 түх.
3 һарын — 42480 түх.
6 һарын — 84960 түх.

Редакцида ерэхэ, 30 мянган түхэригөөр хахад жэлэй захил хэхэ болохо юм. Гадна дайнай инвалидууд 15 мянган түхэригөөр захиха аргатай.

Хүндэтэ уншагда! "Буряад үнэнөө"
хүнгэлэлтэтэй сэнгээр захиһаая шамдааял даал
Редколлеги.

ДЕПУТАДУУД ҮГЫ—МЭР, МЭР ҮГЫ—СЕССИ

Улаан-Үдэ хотын мэр Валерий Анатольевич Шаповалов уржадэр түрүүшын 5 сагта олон хүнүүдые суглуулжа, тэрэниие мэрэй тушаалһаа үндэһэн тухай Буряад Республикын Президент Л. В. Потановай агай тухай городской Сөвөдэй депутатуудай урда тайлбары гэхэ аргаар хуряаһаа эрэггүй. Сутларһан зон час тухай саг соо депутатуудай үгэжэ, хооһоор сагаа халгааха баатай болон хэн.

В. А. Шаповалов өөрөө:—"Би депутатуудай урда ямаршье гэм үгэһэгүйгөө тайлбарилха гэжэ шийдээ нэм. Хэнииншье харааха, гэмтэхэ үгэжэ минин урда байгаагүйл даа",— гэжэ журналистнуудта удаань харибар үгөө.

Түүдэнэ энэ болоһон ахирхан үйлэ хэрэг тухай һонирхоходомнай, городской Сөвөдэй депутатууд ондоо кабинет соо сугларжа, Улаан-Үдэ городской Сөвөдэй хаамал сесси тэрэ үедэ үнгэрэгжэ байгаа үгэжэ абаа һэмди.

Улаан-Үдэн мэрэй тушаалһаа буулгагдаһан мэр В. А. Шаповалов үгэжэ банаатай ха гэрэн тоһолол хэгдээ нэн.

С. ОЧИРОВ.

ҮБЭЛЭЙ ТҮЛИШЭДЭ ОРОХО ТУХАЙ

Республикын ехэнхи дэбисхэр дээрэ хүйтэнэй тогтоһонһоо уламжалан, байгша оной октябриин 15-һаа автомобильнуудта түлишэ гаргашалгын үбэлэй нормодо орохо.

Буряад Республикын
Правительствын
Түрүүлэгшын орлогшо
Л.П. ТАБАЛАЕВ.

ЖАНРАЙСИГАЙ АРАМНАЙ ҮРГЭГДЭХЭНЬ

Монгол улсай шилсэл Улаан-Баатар хотодо, Гандан Тэгчинлин хиидтэ октябриин 26-да Жанрайсигай (Арьяа-Баалын) сүмэ дотор ишээр бүтээгдэһэн 25,6 метр үндэртэй Жанрайсигай дүрэ хүрэг аралнайлагдахань. Үлзы дэмбэрэлтэй энэ үйлэ хэрэгтэ зориулагдаһан гүрэнэй һайндэр октябриин 27-до Улаан-Баатарта үнгэрэгдэхэ.

Жанрайсигай хүрэг 1911 ондо Монгол ороной харшин дарлалтаһаа мултаржа, бээ даанхай тусгаар байдалтай болоһон, Богдо Гэгээнэй—Жэбээн Дамба хотогтым Монгол ороной хаан ишээрэдэ залагдаһан ушартай дашарамдуулан, бүтээгдэһэн юм. 1930-аад онуудай һүүл багаар Жанрайсигай задалагдажа, мургүйгөөр үгы хэгдээ нэн.

Н. БАДМАРИНЧИНОВ.

Депутатуудай Улаан-Удын городской Советтэ Улаан-Удэ хотын өөһэдэн хүтэлбэрийн захиргаанай гулваагай нэгэдэхи орлогшо А. Г. Прейзнертэ

"Улан-Удээнгерго" гэжэ муниципальна унитарна предприятин бүридэлдэ манай предприятинууде оруулхадаа, эрхэнүүдыемнай хаана гэжэ Улаан-Удэ хотын элшэ хүсөөр хангалгын эмхинүүдэй ажалай коллективүүдэй намда эльгээхэн олон гомдолнууде анхаралтайгаар хаража үзөөб.

"Улан-Удээнгерго" гэнэн муниципальна предпряти байгуулха тухай Улаан-Удэ хотын өөһэдэн хүтэлбэрийн захиргаанай абанан шийдхэбэриие (1996 оной мартын 12-ой тогтоол) суруу гэжэ тоолоноб.

Гадна депутатуудай городской советтэй зүбшэнгүйгөөр муниципальна предпряти байгуулха шийдхэбэри абтан байха юм. Иигэжэ "Буряад Республикадахи нотагай өөһэдэн хүтэлбэри эмхидхэлгын юрэнхы дүримүүд тухай" Буряад Республикын хуулин 19-дэхи статьягай эрилтэнүүд эбдэгдээ. Тиэхэдэ муниципальна предпрятинуудай Уставуудай дүримүүд эбдэгдэнхэй. Тэдэ дүримүүдэй ёһоор ажалай коллективүүдэй зүбшөөлөөр лэ предпрятинууд хубилгагдаха аргатай.

"Улан-Удээнгерго" гэнэн муниципальна предпряти байгуулха үедөө Улаан-Удын өөһэдэн хүтэлбэрийн захиргаанай гулваа В. А. Шаповаловдээрэ заагдаһан нормативна документүүдэй эрилтэнүүдтэ анхархы оролдоогүй. Иигэжэ тэрэ этигэмжэһээ үлүү гараһан байна.

Элшэ хүсөөр хангалгын эмхинүүдэй бэеэ даагаад хүдэлхэ аргагүй байгаа сагта социальна-экономическа байдал орёо хүшэр зандаа байха. Энээнһээ уламжалан, республикын ниислэлые элшэ хүсөөр болон дулаагаар хангалга доройгожо магадгүй.

"Улан-Удээнгерго" гэнэн муниципальна предпрятида оруулагдаһан бүхы предпрятинуудта бэеэ даагаад хүдэлхэ тухай асуудал түргэн хаража үзэхые дурадханаб.

Городой элшэ хүсэнэй ажахые хүтэлхэ гээнэ орёо хүшэр гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй. Энээниие хараада абаж, Улаан-Удын захиргаанда предпрятинуудай хүдэлмэриие хинан шалгадаг, шэглүүддэг байгууламжа (департамент, управлени, таһаг) эмхидхэхэ шухала гэжэ тсолоноб.

Буряад Республикын Президент А. В. ПОТАПОВ.

Малай үбэлжэлгэдэ хэр бэлдэнэбта?..

БАРАГ ҮНГЭРГЭХЭ НАЙДАЛ БИИ

Намарай халуун хүдэлмэрийн хаһа үнгэржэ, хүдөө нотагуудаар малай гэжээл бэлдхэгдээд, ургаса хуряалгашые хайшаанагүй түгэсхэгдөөд байна. Тиигэбэшые хүдөөгэй ажалшадта һанаа амар нууха туха үгы. Үнөөхил харюусалгатай хаһа - малай үбэлжэлгэ газар орошобо. Иигээд мэдээгүйдэл түрүүшын хүйтэнэй захы үзүүр үзэгдэхэ, түрүүшын саһан газар дайдые хушаха ха юм.

Тиимэхээ малайнгаа үбэлжэлгэдэ яаж байнаар бэлдэхэб, хайшан гэжэ үбэлжэхэбибди гэжэ һанаата болохо саг ерзэб. Энэшые гайхалгүй. Адагынь аяр 6-7 һара соо илангаяа шанга хүйтэнэй үедэ адууна малые байлгажа эдеэлүүлхэ, тэдэниие тураангүй, ашаг шэмбыен доошолуулангүй ондо оруулха, тұл һайнаар абаха гэшээ хүнгэн бэшэ.

Энээн дээрэнһээ һаяхан Тарбагатайн аймагай таряашада ажахынуудай Ленинэй нэрэмжэтэ нэгэдэлэй зоотехник В. Васильевтай уулзажа хөөрэлдэхэдөө, ажахын малайнгаа үбэлжэлгэдэ хэр бэлдэжэ байһан тухайнь һонирхоо һэмди.

Хүүдэй үедэ алта мүнгээ гамнаха зорилготойгоор электрын элшэ хүсэ ехээр гаргашажа үйлэбэрилдэг, буйлуудар гэжээлһээ арсаха баатай болообди, - гэжэ Василий Васильев хөөрөөгөө эхилнэ. - Тиигэжэ витаминтай ногооной гурил бага бэлдхэгдэнэ. Хэршэмэл хуурай тэжээлэй холисо гаргадаг цехнай бүхэл үбэлдөө хүдэлгэгдэнгүй. Элдэб тэжээл бэлдэхэгүй дээрэнһээ һу һаалин фермын үнээдые гол түлэб үбһоор, силосээр, холоомоор лэ хоолуулха болообди. Гэбэшые зайн галай хүсэ ба тоһо, түлшын гаргашаһа мүнгэ зөөриес гамнаад, һайн шанартай, шэмэтэй тэжээл бэлдхэнгүй байхадаа, манай ажахы ехэшые юумэ алманагүй, бүри гарздаа унана гэжэ һанашаб. Ушарынь юуб гэхэдэ, үбэлжэлгын түлэг үедэ, илангаяа хабар тээшэ һаалгадаг үнээднай силосшые, холоомошые ёһоор эдихэсэ бишшоно. Тиигэжэ үбэлэй һүүл баһаа малай ашаг шэмэ 15-20 процентээр доошолно. Тэжээлһээл боложо, үнээднай туража, һу шэмээ татана. һүүлдэнэ эдэ малайнгаа һу шэмбыен дахин дээшэлүүлхэ ехэ хүндэ байдаг. Зунай бэлшээрин эхиндэшые һу ехээр һаажа шадыхаа болинхойбди, - гэжэ тэрэ өөрдөө ажаглалта хэлнэ.

Тиигэжэнь хайшан гээ һаа, һайн гэшэб? Энэ үбэлдөө үнээдтээ ямар тэжээл эдиулхэбта? - гэжэ асуубаб.

Мүнөө үбэлжэлгэдэ бидэ витаминтай ногооной гурил баһал ноосэжэ бираагүйбди. Зүгөөр нёдондо жэлэйнгээ адууе дабтахагүйн тула энэ жэлдэ нэгэдэлэймнай хүтэлбэрилдэгдэ ороһотаряанай зүйл, ороһот-сенаж, холоомо, силос гэхэ мотые хуу холёод, хэршэжэ, үйрүүлжэ, хурайгаар малдаа эдиулхэ гэжэ шийдээ. Тиимэ тэжээл буйлуулха түхээрэлгэ һаяар хүдэлгэгдэжэ эхилхэ юм. Мүн энэ холимом тэжээлдэ даһан нэмэгдэхэ байна. Тиигэжэ холоомо горитой холёодо, силосэй гашууинь (кислотность) жэлжэ, тэжээлэй эдишэнь һайн боложо үгэхэ

юм, - гэжэ зоотехник харюусана.

- Танайда хэр олон мал үбэлжэхэ юм?

- Мүнөө жэлэй үбэлжэлгэдэ адууна малайнгаа тоо толгойе ехэ хороогообди. Нёдондонойнь хэмжээндэ үлөөгөөбди. Жэшэнь, гурбан фермэдэ хамта 410 үнээд бии. Мүн баһа гунжадай, ханарагуудай, буруунуудай нэгэ-нэгэ гүүртэ, гахайн ферма, адуун һүрэг, үшөө хотидой хоёр отара үбэлжэхэ байна. Тэжээл тухай хэлэхэдэ, силос, сенаж болон үбһэн нёдондоной хэмжээн соо ноосэжэгдэнхэй. Энэ жэлдэ шэмэтэ тэжээлэйнай хахадны - 2000 тоннонь һайн шанартай таряанай сенаж болоно. Нөөсэлэгдэн 7 мянгад центнер үбһэн һайн шанартай. Тэжээлдэ орохо таряан гүйсэд хүрэхэ бии. холоомошые яһала элбэг. Гадна спиртын заводһоо шэнгэн бурдуут зөөхэбди.

Мүнөө электрын элшэ хүсэнэй ехэ үнэтэй болоһон ушарһаа тэрэниие үлүү ехээр хэрэглэхэгүй гэжэ оролдообди. Октябрийн 15-һаа хойшо ажахынгаа бүхы фермэнүүдтэ үнээдые машинаар һаахыа болижо, гараараа шобторхо гэжэ шийдэгдээ. Малай байранууд соо дулаа үгэдэг онһон түхээрэлгэнүүд зогсоогдожо, юрын лэ хүдөөгэй пещэндэ гал түлжэ дулаасуулдаг болохоннай. Ондоо арга мүнөө дээрээ үгы, - гэжэ В. Васильев хэлэнэ.

Малай хашаа, хорёонууд, байра байдал хэр заһабарилгаданаб гэнэн асуудалда харюусахадаа, тэрэнигэжэ хэлнэ: "Эдэ бүгэдэе яһала эртээнһээ заһабарилжа, дулаалжа эхилхэ һэмди. Бүхы юумэмнай гол түлэб үбэлжэлгэдэ бэлдэгдээ. Гэбэшые һанаата болохо юумэн гэхэдэ, һүүлэй үедэ фермэнүүдтэ ажалай журам муудаа гэжэ хэлэхээр. Тиимэхээ һу үйлэбэрилгэ доошолно, малай харууһаншые хангалтагүй болоно. Ушар шалгааһаншы ойлгосотой ааб даа.

Саг соогоо түлэгдэдэггүй саһин хүлһэн, мүнгэнэй ходо дутагдалга. Байдалаа заһахын түлөө бүхы фермынгээ һаалишадые түлбэригүйгөөр эдэе хоолоор хангажа эхилэбди. Хүйгэрхэһөө урид хүн бүхэндэ дулаан сабхи, халаад үгэхэ асуудал шийдхэгдэхэ ёһотой.

Иимэрхүүгээр лэ манай таряашадай ажахынуудай нэгэдэлэй ажалшад, малшад хүдэлжэ байнал даа. Түгэсхэлдөө урдаа хараха түрүү һаалишадтай нэрлэбэл, Улына Григорьевна Хромых, Галина Ананьевна Сластина, һу һаалин нэгэдэхи фермые даагша Иван Кирилович Солодухин гэшэд сугтаа хүдэлдэг нүхэдоо дахуулжа, жэшээ харуулжа ябана. Эхилхээс байһан үбэлжэлгын харюусалгатай үедэшые тэдэнэр түрүү нэрэ солоё алдахагүйл аабза. Байдалнай хэсүүхэн. Хүдөө ажахын экономическа доройтолго, мүнгэ зөөрийн дутагдал улам бэрхэтэй боложо байна. Тиибэ яабашые хүн бүхэмнай булта оролдожо, найдалаа алдангүй, харюусалгатайгаар хүдэлжэ, малай хүшэрхэн үбэлжэлгые бараг дабажа гараха бээ гэжэ һанатана.

- Хооржо үгэрэнэйтнай түлөө һайн даа, - гэжэ Василий Васильевта баярые хүргэбэб.

С. ТЮЛЮКИН энэ хоорэлдоо хэбэ.

Үндэр ургаса үдэр бүрийн оролдолгоһоо

ТООГ ДЭЭРЭ ХҮҮЕЭТЭЙ

Элбэг ехэ таряан гээнэмнай: нэгэ талаараа урматайшые һаа нүгөө талаараа харюусалга ехэтэй, бага бэшэ хүдэлмэритэйшые ха юм даа.

Гэгээтэйн Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо таряа хуряалгын үнн дүүрээшые һаань, түбэйнь томо тоог дээрэ халуун хүдэлмэри замхангүй. Ороһоо сэбэрлэдэг, хийдхэдэг, автомашинада ашадга олон тоото онһон машина, түхээрэлгэнүүдэй түршэгэнээн, хүүен ойро зуурашые таһарнагүй. Таряаншые бии даа. Хайша хайшаа зуу һайса гаран метр үргэн, асфальтаар хушагдаһан талмай дээрэ зурууд зуруудаар, үндэрөөр адхагдаһан ороһон. Эндэмнай шэнэ ургасын 55 мянган гаран центнер таряан буугаад байна биһу.

- Иимэ таряа оруулжархёод байхадаа, энэнтэ мин хараад нуухагүйш. Шадаал һаа түргэнөөр, шанга хүйтэн болохоһоо урид сэбэрлэжэ, хатаажа, илгажа, амбаарта оруулха, эгээн һайниень ерэхэ жэлэй тарилгын үрлэндэ хааха, мүн горитой ороһоо гүрэндэ тушаажа, үриес түлэхэ болообди, - гэжэ үрлэнэй түлөө харюусалгатай агроном Д. Ж. Вампилова хэлэнэ.

Эндэ механик Владимир Доржиевай харууһалга доро 10 гаран онһон түхээрэлгэнүүд хүдэлгэгдэнэ. Тэдэнэй тоодо таряа наринаар сэбэрлэжэ, томо, жэжыень илгажа, гаргадаг ОВС-20 түхэлэй - 2 машина, ЗАВ - 10 түхэлэй нэгэ томо түхээрэлгэ гэхэ мэтэ бии. Хамта 30 хүн хоёр халаанда хүдэлжэ, таряа сэбэрлэнэ, амбаар, складуудта оруулна. Мүн эндэ ороһоо үйрүүлхэ түхээрэлгэ таһалгаряагүй хүдэлжэ, зоной гахайнуудтаа, малдаа эдиулхэ тэжээлые гаргажа үгэдэг. Эндэнһоо холо бэшэ талха татадаг тээрмэ үдэр һүнигүй һарна.

Юрэдөөл, таряанай тоог дээрэ үглөөгүүр эртээнһээ үдэшэ орой болотор талха, ороһоо шэрлэн трактортай, автомашинадтай, мори тэргэтэйшые зон таһарнагүй.

М. НАМЖИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тоог дээрэ таряа сэбэрлэдэг басагад Сэгэна Цырендоржиева, Туяна Раднаева.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Зэдын аймаг.

АРХИИН ШАНАР ТУХАЙ

Гүрэнэй худалдаа наймаанай инспекции Буряадай управлени байгша оной 9 һарын туршада архиин шанар шалгалгын дүнгүүдые гаргаба. Шалгагдаһан 203 худалдаа наймаанай предпритиниин 137-ниинь элдэб дүримүүдые хазагайрууһан байна. Шалгагдаһан 13540 декалитр архиин 1967 декалитрын муу шанартай гэжэ элриүүлэгдээд, худалдаа наймаанһаа абтаба. Гадна 66 предприти 166 шахуу миллион түхэрнэй йаа түлөө, шалгалтын үедэ муу шанартай архи наймаанда олон байна гээд тодорюулагдаа. Архи худалдаа дүрим хазагайрууһан 6 предприти имэ продукция наймаалха эрхэгүй болоо. 10 предприти дотоодын хэрэгүүдэй албанай мурдлагад оронхой. Элдэб гээнэ асарһа муу шанартай архи наймаанда элбэг байна. Тээд архи нэрлэһэ предпритиниинүүд бэшэ, харин тэрэниие худалдаһан зон элдэ гэмтэй болоно биһу. Д. АМОГОЛОВ.

Буряад Республикын Статистикын гүрэнэй комитедтэ

Хото городой, мүн хүдөө нютагуудайшые...

хэрэгсэлэй, эдөө хоолой зүйлүүдэй 90 процентые...

—Харин гүрэнүүдхээ асарагдаһан эд хэрэгсэлүүд...

Шэнжэлжэ үзэхэдэ, байгша оной үнгэрһэн II...

ХАРИИН ГҮРЭНЭЙ ЭД ХЭРЭГСЭЛ ХУДАЛДАХАДА НАЙН ГҮ?

Тиихэдэ манай комитедэй эд хэрэгсэлүүдэй...

эрэшүүлэй богони түриитэй ботинка—14,...

Жэлэй үнгэрһэн 9 нарада харин гүрэнүүдхээ...

—Харин гүрэнүүдэй эд хэрэгсэлүүдэй болон...

—Нэгэдэхээр, худалдаа наймаанай...

—Хоёрдохоор, хилын саанаһаа юумэ асархада...

—Гурбадахар, мүнөө сагта урьһаламжаар...

—Саашадаа харин гүрэнүүдхээ эд хэрэгсэлэй,...

Харин гүрэнүүдхээ асарагдаһан эд хэрэгсэлүүдэй...

Тиихэдэ харин гүрэнүүдэй эд хэрэгсэл, эдөө...

Саашадаа манай магазинуудта өөһэдүмнай орон...

Буряад Республикын Статистикын гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ.

УЛАС ТҮРЫН БАЙДАЛҢАА

ХЭНИИНЬ ИЛАГША ААБ?

Америкын Холбоото Штадуудта байгша оной ноябрь нарада...

Америкэдэ болодог Президентын хунгалта тухай олон юумэ...

Сан-Диего хотын университетэй байшан соо мүнөөнэй...

Калифорнийн штатай Сан-Диего хотодо хунгагшад Боб Доулай...

Үнэхөөрөөшье, хэнийн илажа, США-гай Президентээр...

АФГАНИСТАНДАХИ БАЙДАЛ

Афганистандахи байдал тон орёо зандаа гээд олондо мэдээжэ...

Кабулда "шэмээгүй, аалим намдуу" гэжэ Рейтер агентствын...

Гадна Афганистандахи байдалые эбэй эһоор шиидхэхэ талаар...

ООН-ой Аюулгүйн Советтэ Россин үсхэлээр Афганистандахи...

БЕЛАРУСИДА ЗАСАГАА БУЛЯАЛДАНА

Росси Беларуси хоёр хоорондоо холын хараата хэлсээ баталһан...

Беларусийн статистикын зургаануудай мэдээсэлүүдэй эһоор,...

Беларусийн Президент Верховно Совет хоёртой хоорондохи...

С. ОЧИРОВ хэблэдэ бэлдэбэ.

ШУХАЛА ХЭМЖЭЭНҮҮД

Буряад Республикын Президентын дэргэдэхэ старейшинүүдэй соведэй ээлжээтэ заседани...

Байгал далайн региондо экологическа нормативуудые...

Гүрэнэй албанай, кадрова политика болон нютагай захиргаануудтай...

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

ТҮҮХЫМНАЙ

"БУРЯАД ҮНЭНЭЙ" 75 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

ниитынгээ болбосоролые эсэ дэбжүүлбэл, хүн бүхэнэй мэдэхээр, одоо яаж боломой даа.

Иимэхээ коммунист нам ба совет засаг ехэхэн олзоборин (промышленностиин) ажал үгы жэжэхэн бага үндэһэтэнэй ажалые дэбжүүлхые бодомжолходоо, түрүүшэ удаа болбосоролые найтар заһажа, ухааниень нээгдүүлхэ эрхилмэй.

Иимэхээ бага үндэһэтэнэй тусгаар

автономи уласуудта Октябрийн хубисхалай аша болохо пролетариин болбосоролые али болохоор түргэн дэбжүүлхые дуран дээрэнэ эрхэ үгэһэн баймой.

Тиймэхээ манай Буряад-Монголой үндэһэтэн ажалаа дэбжүүлхэтэй болбосоролой ябадалые ниитэ хүдөө ажалтандаа үгэхые бодохо тула болбосоролой зэбсэг - сонин бэшгэлые найнаар табихые оролдошье, элдэб шалтаганһаа мүнөө болотор гүйсэд найнаар хүдөө ажалтанай эрилтые хангамаар боложо эсэ шадаһан баймой.

Үүнһээ урагша "Буряад-Монголуун үнэн" гэгшэ сонин бэшгэ долоон хоног бүридэ нэгэ удаа гаргадаха гэхэн байбалые, болзортоо гаража шадаһан үгыһөө сонин бэшгэлые захигшад болзортоо абахагүй, хэдэн үе саг үнгэрһэн хойно абадаг байһан.

Сонин бэшгэ болбааса, нүхэр Ленинэй үгөөр, хэнһээ үлүү олон ниитын нэбтэрүүлгшэ ба даадхагша болохо ёһотой тула Буряад можын коммунист намын хорёон ба Буряад уласай түб гүйсэдхэхэ комитет 1926 оной январин

1-һээ сонин бэшгээ эрхэ бэшэ найжаруулаха хэмээгсэн тула ниитэ ажалтан арадаа сонин бэшгэгтээ хабаадуулжа, байгша январин 1-нэй үдэрһөө хойшо долоон хоног бүри хоёр удаа гаргажа байха болоһоние үүнһээ урагша гараһан сонин бэшгүүдтэ тэмдэглэһэн баймой.

Энэхүү буряад хэлэн дээрэ гаража байгаа сонин бэшгэй долоон хоног бүхыдэ 1-нэй орондо 2 удаа гарадаг болохо болоһоние буряад үндэһэтэн уласай ажал дэлгэржэ, болбосоролые хүгжэжэ байһаниень бодотоор баталжа үгэмэй. Энэ үедэ ажалаа дэбжүүлжэ, болбосоролые хүсэһэн арад байбааса, өөрын сонин бэшгэ абадаггүй ба өөрын сониние бэшэжэ, ханаагаа агсаахагүй бүгээсэ, тэдэ зорилгонуудай бүтэхэнэ бэрхэ тула хүдөө ажалтан арад сонин бэшгэ абадаггүй бүгээсэ, хохортой адли баймой.

Иимэхээ буряад нам ба эблэлэй эмхин үмэнэ энэхүү шухала зорилгыг эршэмтэйгээр дүүргэхэ шухала уялга баймой. Сонин бэшгэ хүдөө ажалтан дор ямар ашатайе найтар ухуулжа шадабааса, хүдөө ажалтан өөрын "Буряад-Монголуун үнэн" хэмээхэ сонин бэшгэые захижа, улам саашадаа сонин бэшгэын түүнэй нэгэн нүхэр болохо үгэмэй. Сонин бэшгэгүй бүгээсэ, хүдөө ажалтай үхэршэн үбгэн гү, ханишан залуус нэгэн юумээр дугуутай ябаха мэтэ боломой. Ушарын, сонин бэшгэ болобааса, ниитэ ханал ба хэлээ нэгэдэһэн юумэ баймой.

"Буряад Монголуун үнэниень" 1926 ондо уншагшад ба бэшгэһэдээ олохын шухала зорилгын тэбсэг дээрэ гэххээд байһа.

Ц. С. ОРШУУЛАГШААА. 70 жэл үнгэрһэн хойношье шиидэхы шухала тэбсэг дээрэ дахин ерээ хабди.

ХУУДАҺАНУУД

ГАХАЙН ХАМАРЫЕ ХЭДЫ ҮРГЭБЭШЬЕ, ГАЗАР ХАДХАН ЗҮДХЭМЭЙ

Могойто сомоной Сүүгэлэй хошуунай байһан зонингоо дунда түрүү "Түбчин" алдартай Будда Гарбуугийн нилээд олон жэлдэ арад зоной тэдхэмжээр хургуулида ябажа, эрдэм олоһон, Буддын түүшэй ганса хүбүүн Батаболд хэмээгдэ ябаһаар Совет засагай тогтоһонһоо хойшо Зугаалайда хошуунай түрүүлэгшэ тушаал даажа, арад зондо улам үргэгдэжэ ябатар, улам шэрүүн ба хомхой абари үзүүлжэ, эли далдын ёһоор олзо олохо эрдэмтэй хэмээн ажаглагадаг боложо, тушаал дааха этигэлээ барагдажа, хүнгэн шанартай олзо эрижэ ябадаг болоод байтар, 1924 оной намарай үедэ өөрын хадам болохо нэгэ баян хүмүүнтэй хамта хуужа байтар, мүн намар соведэй хунгуулин үеэр хадамай ба бусад баяшуулай хүсөөр үгээхүү ба дунда шадалтанай эрхые хаһажа, сомоной соведэй түрүүлэгшэ болгон хунгадаад, эдхэхэн харын турша дотор тушаалаа ябуулаха зуура урдын заншал үзэгдэжэ, үгээхүү хэдэн арадай алба налогой бусаалтын эды тэды түхэригыг эдихын зорилготой далдалаад байтар совет хуулида мэдэгдэжэ, тушаалаа зайсуулагдажа, заһаралтын гэртэ оруулагдаһаниие үмэглэхэ үнөөхи баяшуулай ниурдалгаар гар

даабарида үгтөөд, шүүбэриние болохые шагнан байха зуура изагуур нютаг Могойтодоо энэ намар ерээд, сомоной ниитын суглаанда шэрүүн абартайгаар орожо, хуушан заншалаа үзүүлжэ, хуули бусын үгэ хэлэжэ, хуралдаһан бүгэдэ арадта худал үнэнөөр салхы дорхуушан байдалаа шэнэхэн хамга олон арадын шүүмжэлэн бодожо, нэрлэгдэгшэ Буддын хэмээгшые нэгэхэншье найжарха аргагүй, нэтэрмэг хамуу заншалаар нэн хэтэрхэиень мэдэжэ, заһархана шууха хүмүүн мүн хэмээлдэбэ. Энэ мэтын хүмүүсые арад олоной хүдэлмэридэ ябабааса, үгэр түргэн хобхо сохижо, орхихо хэрэгтэй.

ҮНЭНШЭНЭР.

(1926 оной январин 4, №1) АЖАГЛААЛТА. Ангийн тэмсэлэй үедэ дурсагдагша Батаболд Буддын манай сонин хэр зүбөөр шүүмжэлэгдэхыень бүшье мэдэе даа. Тэрэ сага ямаршье зэмэггүй хүнүүдые засагай даабаряар шабартай худхажа хаядаг нэн гэжэ мэдээжэ. Зүгөөр далан жэлэй далдые юу гэжэ таахабши?..

1926 ондо Доржо Бизьян редактор байгаа. Н. БАДМАРИНЧИНОВ хэблээд бэлдэбэ.

ҮЛЭСХЭЛЭН БАГШАНАР ҮЛЭН ШАБИНАРАА ҮРЭТЭЙГӨӨР НУРГАЖА ШАДАХА ГҮ?

Эрдэм нуралсалай хүдэлмэрилэгшэдэй хамтаараа үйлэдэлгын эмхидхэлэй комитеттэй республикын Президент Л. В. Потапов уулзаба. Эрдэм нуралсалай халбарыда тогтонитороод байһан онсо байдалһаа боложо, багшанар республикын толгойлогшодо хандаха баатар болоо.

хургуулинууд угаа муу байдалтай болонхой: мебельнүүд хандаржа, техниксэ хэрэгсэлнүүд эбдэрнэ, заһабарилгын мүнгэн зөөри байхагүй. Бүхы хургуулинууд нуралсалай жэлдэ бэлдэжэ үрдэе. Зүгөөр энэ хүдэлмэри хүнгэн бэшээр үнгэрөө. Имагал директорнүүдэй аша габьяагаар, спонсорнуудай найгаар (олонхийдын хурагшадтай түрэлхид аабдаа) заһабарилгын хүдэлмэри хэгдээ ха юм.

Эрдэм нуралсалай министрствын мэдээгээр, республикын 16 аймагта багшанар апрелин салин, 19 аймагта май нарын салин абаагүй. Город эрдэм нуралсалай хүдэлмэрилэгшэдтэ 14 миллиард түхэриг үригтэй. Үнгэрһэн намарта багшанарта аха аргаараа амаралтын мүнгыг үгэһэн байбал, техниксэ хүдэлмэрилэгшэд һүүлшынхөө "амиды" мүнгэ май соо абаһан юм. Үлэн ябадалһаа мэдэрлэгүй боложо унаха ушар багшанарай дунда үзэгдэнэ. Гуйраншалха туйлдаа хүрэхэн багшанар ажалаа болзоргүйгөөр зогсоохо, эрдэм нуралсалай эмхи зургаануудые хааха хүрэгээр хэмжээ абахаар бэлэн болонхой.

Хэзээ нэгэтэ агууехэ байһан манай ороной эрхэтэдэй ехэнхи хубинь хэдэн һараар салин абанагүй. Гэбэшье һара бүрийн гурбан миллион хэмжээнэй салинтай һаа, "дэмжэлгын" ерэтэр тэсэжэ болохоор нэн. Харин мүнөөнэй багшанарай салин - 400 мянган түхэриг. Ухаан бодолой, найхан сэдхэлэй, мүнхэ юумэнэй үрхэ таригшадтай дунда зэргын салин мүнөөдөр иимэ байна...

Мүнөөдөр республикада тохёолдоод байһан мүнгэн хангай юрэнхы байдалые Президент тодорхойлжо үгэбэ: Россин Финансын министрствын зүгһөө мание муугаар хангаһанһаа - ерэхэ ёһотой мүнгэн зунай эхинһээ хойшо ерэнзгүй - орёо хүндэ байдал заатагүй тохёолдохо ушартай байгаа. Налог, алба татабари суглуулхые хангаха ёһотойгоор бүрилдүүлэгдэһэн республиканска тусхайта комисси налог гүйсэдөөр суглуулха зэргэтэй юм. Тэрэ налогтой болон алба татабарийн хэр суглуулагдаһанһаа бодождэ мүнгэ абадаг зоной олзо оршо дулдыдана ха юм.

Город хаанаһаа, хэды олзо абажа шадаха байнаб гэжэ хоёр хоногой туршада элирүүлэн гаргахыень Президент мэридэ даабари үгэбэ. Тэрэ суглархан мүнгэнэй хэды шэнэһэниинь багшанарта үгтэхэ ёһотойб гэжэ мүн лэ элирүүлхэ. Кредит үгэхыень коммерческэ банкнуудтай хүдэлмэри ябуулбал, багшанарта туһаламжа хүргэхын нэгэ вариант байһа.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

АМИТАДАЙ ХҮДЭЛСЫЕ ШЭНЖЭДЭГ ЭРДЭМ

Энэ хадаа һаяшаг бии болоһон биомеханика гэдэг эрдэм болоно. Классическа механикын хуули ёһоор, майн сохонидэхэ ёһогүй аад, юундэ ниидэдэг гэшэб? Дельфин, ягаад ушаргүй түргөөр тамардаг бэ? Эдэ мэтын амитадай хүдэлсын "нюусые" мэдэжэ абаад, ортопеди, травматологи, спортивна болон замбуулиной медицинэдэ тэдэниие хэрэгшэ зорилго биомеханикын үмэнэ табигдана.

Жэшээнэ, амитадай үе мусэ һажаалган, хүл, гарай яһалай протезүүд бүтээгдэдэг болонхой. Далан килограмм шэгнүүртэй хүнэй яһан дээрэ болгоомжотойгоор аша тээбэл, тэрэ 1,5 тонно дааха аргатай. Харин гэнтэ шангэ сохилтодо ороходо, 8-10 дахин бага хүсэтэй сохилтодо хухаршадаг. Гуяын яһанай орондо хирургнуудай табиха түмэр конструкци ухаалагдаагүй. Гэбэшье эндэ биомеханика туһадха гэжэ найдагдана.

Хухархан яһануудые хүдэлгэхэгүйгөөр бариха һайн зүйлнүүд хэрэгтэй. Хадаһан, түмэр гол, пластина гэхэ мэтэ юумэн олон ааб даа. Теэд тэдэни алинине эгээд таарууб гэхэн асуудалда биомеханика харюусаха ёһотой. Юундэ хухархан яһанууд удаан ниилээдэн барисалданагүй гэжэ баһа биомеханикал тодоруулха байна. Мүн тэрэнэй ашаар худалһанай һайн протезүүд, зүрхэнэй клапанууд ухаалагдаха зэргэтэй.

Биомеханикууд шэнжэнүүдээрэ бодото мүсэнүүдтэй, адли синтетическэ материалнуудые бий болгохо оролдо гаргана. Зүгөөр биологическа ткань гээшэмнай өөрөө дахин хэргэн бии болоод, элдэб даралтада тааралдадаг. Харин тиймэ шэнжэтэй синтетическэ материал бүтээгдэх гү гэжэ ерээдүүдэл мэдэгдэхэ.

Л. НЕЙМАН, Х. ЯНСОН, медицинын эрдэмэй кандидатууд.

Буряадай үндэһэн лицей-интернадай 50 жэлэй ой

лэ жэлдэ үхибүүдээрээ ажаллаһан, амарһан гэшлэ даа. Хөөлэнгийн нуурай уһанда үдэрэй хоёр шунгалга, нуурые хэтэрэ "катамаран" онгосоор тамаралга - үгөөр хэлэшгүй баяр болодог гэшлэ даа. Эндэмнай ёһотойл амаралтын булан гэшлэ.

Иимэ удаан саг соо ажаллаһан багшын габьяа, амжалта ехэ: "РСФСР-эй гэгээрэлэй отличник", "Ажалай ветеран" гэхэн шагналнуудта хүртэнхэй.

"Түрэл хургуулингаа коллективэй, хүтэл-бэрилэгшэдэйнь, дүтын нүхэд ябаһан багшанарайнгаа аша габьяагаар туйлаһан ажалаймни амжалта гэжэ бодогшоб", - гээд багша

наһанайнгаа хани нүхэртээ Владимир Ешеевич Цыбикдоржиевтаяа (БСХИ-гэй доцент), 3 хүүгэдэйнь 2 басагадынь врачнар, 4 аша, зээнэртэй дундагуй дүүрэн жаргалтай нагаса эжы гэшлэ даа.

Бэлигтэй багшын тоонто нютаг Буряад ороной үзэсхэлэн найхан Баргажанай аймагай Гаарга нютаг болоно. Домог, дуунда суурһанан бэлиг ехэтэ хүбүүд, басагаараа солотой болоһон нютаг гэжэ мэдэнэбди.

"Малтаахайн Эрдэни гэжэ нютагтаа мэдээжэ нарин дархан, мэдэлшэ, баряаша, зон голдоо ябаһан хүнэй зээ басаган гэшлэб," - гэжэ багша өөр тухайгаа үсөөхэн үгөөр хэлэнэ. Нагасын уг зээдэ гэжэ урданай сэсэн үгын ёһоор, Сэсэг Егоровна угтайнгаа ёһо заншалые үргэжэ, буянтай ажалаараа

ШАГНАЛ

Нарин сэмбын үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ габьяатай байһанайнь ба үни удаан саг соо оролдосотойгоор хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө Буряад Республикын Президент 1996 оной сентябрийн 13-най Зарлигаар "Улаан-Үдын нарин сэмбын мануфактура" гэжэ акционернэ бүлгэмэй хүдэлмэрилэгшэдтэ "Буряад Республикын габьяата инженер" гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо гэбэл:

Партол Алексей Ивановичта - будалгын үйлэдбэрийн начальник.

Суринова Галина Андреевнада - ажалай эмхидхэлэй ба салин хүлһэнэй бюрогой начальник.

Хлистунов Пётр Михайловичта - ахамад инженерэй орлогшо.

Үйлэдбэридэ амжалтануудые туйлаһанайнь түлөө Буряад Республикын Президент 1996 оной сентябрийн 13-най Зарлигаар "Улаан-Үдын нарин сэмбын мануфактура" гэжэ акционернэ бүлгэмэй хүдэлмэрилэгшэдые Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба гэбэл:

Ключерова Нина Васильевнае - цехэй начальник.

Помазкина Валентина Николаевнае - ээрэгшэ.

Чистякова Тамара Дмитриевнае - библиотекеы даагша.

Ой модоной промышленностие хүгжөөлгэдэ габьяатай байһанайнь түлөө Буряад Республикын Президент 1996 оной сентябрийн 13-най Зарлигаар "Забайкаллес" ой модоной промышленностиин компани" гэжэ гүрэнэй предпритийн генеральна директорэй орлогшо **Ушаков** Леонид Степановичта "Буряад Республикын промышленностиин габьяата хүдэлмэрилэгшэ" гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгобо.

Үни удаан саг соо оролдосотойгоор хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө Буряад Республикын Президент 1996 оной октябрийн 4-нэй Зарлигаар Буряад Республикын Хүн зоние социальна талаар хамгаалгын министрствын ахамад мэргэжэлтэ **Тимохина** Вера Иосифовнае Буряад Республикын Хүндэлэлэй грамотаар шагнаба.

ОЛОНОЙ ОРОЙДО ЯБАХАТНАЙ БОЛТОГОЙ!

Сэсэг Егоровна Цыбикдоржиева 1-дэхи лицей-интернадай географийн багшаар залуу наһанһаа мүнөө болотор ажаллаһаар. Наһанайнгаа амаралтада гарабашье, урдань хэтэ согтой залитай, хүхиюун хөөрүү зугаатай, урин зулгын зангаараа, наһандаа дурлаһан шуудалһан мэргэжэлээрээ ажаллажал ябана ха юм даа. Багшын үдэр бүрийн нэгээрүү ажалай намтартон һонирхолтой. 1972 онһоо тус хургуулидаа үдэр бүр хургуулидаа нютаг бүтэһөө сугларһан ажаллаһа мааша зонийнгоо үхибүүдтэ эрдэм бэлиг олгохоһоо ехэ буянтай ажал юун байхао", - гэжэ багша хөөрэнэ. Бүришье болһин гэхэдэ, багша өөрөө 7-классһаа энэл хургуулидаа хургажа, 1958 ондо хургуулиаа хүргэһэн байна.

багшалһанайнгаа удаа Юрөөгэй дунда хургуулида ажаллаа. Удаань 1972 онһоо мүнөө болотор Улаан-Үдын 1-дэхи интернат хургуулида амжалтатай ажаллаһаар. Тэрэ гэхээр 20 гаран жэлэй хугасаа соо олохон дабаан, хүтэлнүүд дабагдаа. Гэрһээ холо байһан хэды олон бишыхан үхибүүдтэ эхын орондо энхэргэн сэдлхэлээрээ гүлмэрхэн хурагдайингаа эльгыень жогнэжэ, эрдэм бэлиг хэшээжэ, гарын ганзагада, хүлын дүрөөдэ хүргэжэ табья гэшлэб!

Багша зарим хурагдааараа омогорхон нэрлэнэ: Гончикова Рита - географийн багша болонхой, Цыренова Байрма - юрист, Старцева Мая - географ, Цыренов Баир - геолог, Зуңдеев Цырен-Доржо - багша. Олон тоото шабинараа бултыень тооложо бараһагүй ха юм даа.

"1957 ондо хургуулиимнай амаралтын болон ажалай лагерь нээгдэжэ, түрүүшын гадаһа шаалганда хабаадалсаһан гэшлэб. Лагериимнай байгуулагдаһаар 40 жэлэйнь ойн баяр дүтэлжэ байна. Зунай сагта хурагдаһанай түрэл лагерьтаа ошожо, ёһотой амарха, ажаллаха аргатай гэшлэбди", - гэжэ багша омогорхон хөөрэнэ. Хуралсалайнгаа жэлэй дүүрэхэдэ, хурагдаһан ехэл баяртайгаар түхээржэ, хүл хөөрсөг болодожо, лагерьтаа ошодог. Сэсэг Егоровна олохон

энеэбхилэн хэлэхэ зуураа, - газетынгээ нюураар Екатерина Ивановна, Галина Дармаевна, Евдокия Хашкоевна гэгшэд, найн нүхэдөө хургуулингаа алтан ойн найндэрөөр амаршалаһан", - гэжэ мэдүүлнэ.

Сэсэг Егоровна гансахан хэшээнүүдээ заагаад ябадаг хүн бэшэ. Мүн ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг: 15 жэлэй туршада хургуулиингаа профсоюзай ажалые хүтэлбэрлһэн байна. Хургуулиингаа багшанарай, хүдэлмэрилэгшэдэй ажаһуудалай гол асуудалнуудые нэн түрүүн шийдхэлсэдэг, туһалдаг хүн байһан гэшлэ.

Мүн удаан саг соо хургуулиингаа музей эмхидхэлсэжэ, директорэйнь тушаалда ажаллаһан юм.

Хурагдайингаа амаралтын үедэ тэдэнтээ хамта холын хотонуудаар аяншалгада ябалсадаг байгаа. Жэшэнь, Улаан-Үдэ - Чита-Хабаровск-Владивосток; Москва-Ленинград-Таллинн; Украина, Киев - Северный Кавказ гэхэ мэтэ олон һонирхолтой газарнуудаар хурагдаһан аяншалһан байдаг. Иигэжэ хурагдаһан үргэн оронойнгоо үзэсхэлэнтэ найхан газарнуудые харуулһанинь, Эхэ орондоо дуратайгаар хурагдаһанинь хэды найхан бэ.

Сэсэг Егоровна хубийнгаа жаргал дүүрэн эдлэжэ ябаһан

нютаг нугадаа мэдээжэ хүн болонхой.

Хургуулиин директор Санжиев Жалсан Батуевич Сэсэг Егоровна тухай хэлэхэдэ, "дээдын мэргэжэлтэй, урлаа хараха багшамнай гэшлэ даа" гэжэ онсолон тэмдэглээ һэн.

Түгэсхэлдэнь хүндэтэ багшаая хурагдаһанайнь, суг хүдэлдэг багшанарайнь зүгһөө иигэжэ үрээ:

Эхилбэл – эхэстэнь хүрэжэ, Захалбал – захадань шулажа, Эдгээр бэшэ – эрдэмээр Энэ бээ эшмэглээт, Эрхим багша Та! Эдир залуу үеые Эрдэм номдо хургажа, Дундаршагүй бэлигтэй, Зоной зулайда, Олоной оройдо Ошон шиги сасаржа, Одон шиги яларжа Ябахатнай болтогой!

Р.ДАШИЕВА, багша.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын 1-дэхи лицей-интернадай багшанар, "Туяа" лагерийн ажалда горитойхон хубитаяа оруулжа байдаг географийн багша Сэсэг Егоровна Цыбикдоржиева, биологийн багша Екатерина Ивановна Бидагаева.

Гэр бүлын архивһаа.

Эрдэм ухаанай һонинуудһаа

ФИЗИКЫН НЭРЭ ТОМЬЁОНУУДАЙ ТОЛИ

Эрдэмэй литературада грек, лата хэлэнэй үгэнүүд олоор хэрэглэгдэдэг юм. Харин манай гүрэндэ эдэ хэлэнүүдые дээдэ хургуулида заахаая болонхой. Эрдэм хуралсалай талаар энэ ехэ тохидол болоно бшуу.

Россин сууга эрдэмтэн М.В. Ломоносов Москвагай славян-грек хэлэнэй академидэ хурахадаа, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй онсо эгнэжэнүүдые шуудалжа гараһан байна. Саашанхи эрдэмэй эгнэжэлгэдэ энэ хуралсал мүн лэ ехэ нүлөө үзүүлээ юм.

Физикын номууд соо эгээл олон хари хэлэнэй үгэнүүд байдаг. СССР гүрэндэ физикээр хари хэлэнэй зузаан словарьнууд гаралдажа гарахадаа, юрын хүнэй гарта ородоггүй һэн. Тиймэһээ БУ-да "Физикээр хари хэлэнэй тобино толи" гаргаһанинь

найшаалтай. Тус номой авторынь манай мэдээжэ эрдэмтэн М.А. Зонхий юм.

Словарь соо атомна, ядерна, квантова физикэдэ ходо хэрэглэгдэдэг хари хэлэнэй үгэнүүд тодоор тайлбарилгаданхай. Гадна мүнөө үеын голографийн, кибернетикын, информатикын эрдэмэй нэрэ томьёонууд толи соо оруулагданхай.

БГУ-гай физикын кафедрин доцент М.А. Зонхивай ном тус эрдэм шуудалдаг, заадаг зондо ехэ хэрэгтэй болохо.

А. ЦЫРЕНОВ, БГУ-гай доцент, физико-математикын эрдэмэй кандидат.

ЛАЗЕР ГЕОЛОГИДО

Лазерна диагностика эрдэм-техникын болон медицинын олон салбарида нэвтэрүүлэгдэнхэй. Харин геологидо хэрэглэхэ прибор хаяхан Санкт-Петербургын университеттэ хураагдаба. "Лазерный анализатор кернэ" гэжэ нэртэй

энэ прибор газарһаа малтажа абтаһан породын бүридэлые бүри тэндэнь, байра дээрэнь тодорхойло жо шадаха юм. Энэһэнэй ашаар саг, зөөри алмагдаха. Юуцэдэ гэхэдэ, гэрэ шулуунуудые лабораторидо абашажа, удаан анализ хэхэ хэрэггүй болохо бшуу.

ЭГЭЭЛ ЕХЭ НЭЭЛТЭ

Англиин урда хубида археологууд 30 метр гүнзэгыһөө шулуун зэбсэгтэ үеын хүнэй үлэгдэл малтажа гаргаба гэжэ мэдээсэгдэнэ.

Европодо урдань олоһон бусад хүнэй үлэгдэлнүүд тэрэһэнээ зуун мянган жэлээр "залуу" гэнэ. Энэ болбол һүүлэй хэдэн үеын хүнүүдэй түүхэдэ хэгдэһэн эгээл ехэ нээлтэ гэжэ тоологдоно.

Залуу уран зохёолшодой XVI конференциие угтуулан

Хандажап ДАМПИЛОВА

ЭРТЫН НАМАР

(Сонедүүдэй баглаа)

1.
 Аалиханаар үдэрнүүд
 хубарин ошоһоор,
 Нажарай найхан
 хашашье үнгэрбэ.
 Намарай нэрюун
 нэмээхэн шургажа,
 Айлшан болохоор
 түхээржэ эхилбэ.
 Аляхан халхин
 хүсээ туршан,
 Набша, намаа
 харшагануулаад абана.
 Наадана хэбэртэй,
 гэбэшье гэнтэ
 Ашалан, хүсэрхэн
 хиндхээд хаяна.
 Хуһан модон
 торгон дэгэлтээ
 Хахасажа ядаһандал
 шэшэрэлдэн нуубашье,
 һүүлэй һүүлдэ
 тайлажал хаяна.
 Ой соошье
 хон-жэнхэн,
 Ошоол ниидэжэ,
 аянай шубууд -
 найхан нажарнайшье
 холодон холодоол.
 2.
 Найхан нажарнайшье
 холодон холодоол,
 Улаахан сэсэгүүдшье
 гунхалзан хагдараа.
 Уһахан дээгүүр
 мүльһэн зайртаа,
 нархяаг, жэмэсшье
 хүдөө, хоргодоо.
 Намар сохёошод
 харагданал олоороо,
 Хаанаһашьеб гэнтэ
 гараад тэдэнэр,
 Хайра гамгүйгөөр
 түншүүрдэнэ
 хушануудые, -
 Намарай эдеэндэ
 обтоошод гайтайл.
 Сэлмэг тэнгэри
 сиидын байтараа,
 Саһан бударараа,
 хүйтөөр жабарлана,
 Уданшьегүй баһал
 нараншье наадашана.
 Хадануудай оройгоор
 сагаан саһан -
 Хэды гоёб даа
 холоһоо харахада,
 һаруул мэдэрэл
 сэдьхэлдэ түрүүлээд!
 3.
 һаруул мэдэрэл
 сэдьхэлдэ түрүүлээд,
 Набшаһад харшаганана
 хүл доогуур.
 Ногоохон үнгээ
 алдаагүй шэгтээ
 һалхинтай урилдан,
 нэмээхэн унана.
 һүниин огторгой
 хэлэшгүй гоё.
 Одо мүшэд
 олоороо сугларан,
 Ониб-аниб -
 хэниешьеб бэдэрнэ,
 һара тэндэ
 юндэшьеб гуниглана.
 Эгээл иимэ
 һүнинүүдэй нэгэндэ
 Эжэл ханинар
 зүрхээ холбодог,
 Удаань түрэнүүд
 наяржа эхилдэг.
 Үнгэрһэн нажарай
 амтата мэдэрэл
 Үдэшэжэ ядаһаар
 һуутарнай, гэнтэ
 Алтан намарнай
 айлшалан ерэшэбэл.
 4.
 Алтан намарнай
 айлшалан ерэшэбэл,
 Нөгө һаһан

баһал нэмэшэбэл,
 Наадан ябадаг
 хашашье үнгэршэбэл.
 Аляа зулгыхан
 нүхэдшье томоорон,
 Аба, эжынэр
 болон жарганал.
 Үри хүүгэдые
 түрэн тэнжээн,
 Хүрһэтгэ дэлхэйе
 шэмэглэн табинал,
 Ажабайдалай, угай
 һудаһа залгуулан.
 Намарай найхан
 хаһын эхиндэ
 Набша намаагай
 харшаганан соогуур
 Балшар наһан
 юндэшьеб ханагдана.
 Үльгэр соохидал,
 бага наһая
 Үлхэлдүүлэн гоёор,
 дурсаһаар байтарнай,
 Намарнууд олоороо
 нэлгэлдэнээр нэлгэлдэнэ.
 5.
 Намарнууд олоороо
 нэлгэлдэнээр нэлгэлдэнэ,
 найхан хэрэгүүд,
 баярта уулзалганууд
 хубарин баһал
 үнгэржэл байна,
 Найдалай, жаргалай
 утаһа татан.
 Наһанай энээхэн
 хүрмэлдөөн соогуур
 Хабарнуудые олоор
 угтан абаабди.
 Хүйтэн үбэлыешье
 зоримгой дабаабди,
 Найдалаа хүсэлөө
 нэгэтэшье алдаагүйбди.
 Зугаалан хүхихэ,
 дуулаха, баярлаха -
 Золтой үдэрнүүд
 олон байгаал,
 Дуранайшье дуһал
 хатаагүй шэгтээл.
 Дүшэнэй дабаанда
 дүтэлэн ябаһан
 Дүшэн найманай
 дүрһэншье зула
 Баяр жаргал
 асаржа ерэнэл.
 6.
 Баяр жаргал
 асаржа ерэнэл
 Үнгэрһэн ошоһон
 хүхюухэн жэлнүүднай,
 Үни холын
 зүүдэндэл үзэгдэнэ,
 Бага наһаншье
 түр зуурахан
 ханагдаадхина.
 Хагдарһан сэсэгүүдые
 шаналха бэшэ,
 Үнгэрһэн наһая
 шаналхаар гэлсэдэг.
 Үнгэрһэн ошоһон
 энээхэн наһаншье
 Хадуугдаал бүхөөр
 сэдьхэлэй оёрто.
 Түрүүшын дуран,
 түрүүшын уулзалга,
 Түрүүшын ургы,
 түрүүшын баглаа -
 Сэдьхэлэй оёрто
 хадагалагдан нюугдаа.
 Хаа яаханал
 зүрхэ шэмшэрүүлэн,
 Хадхаад абанал
 залуугай охин,
 Баһашье тиигээд
 гуниг түрүүлэнэ.

7.
 Баһашье тиигээд
 гуниг түрүүлэнэ,
 Угаа холын
 уулзалга ханагдаад,
 Уяруулан зүрхэ
 хүмэрюулэн байхадаа,
 Баярай нулимса
 гоожуулаар забдана.
 Үнгэрһэн жэлнүүдэй
 сууряа дамжуулан,
 Зүүдэн шэнгээр
 нюдэнэйм урдуур
 Зулгы нэгэл
 шарай харагдана,
 Үнгэтэн гэрэлтэжэ,
 зуладал бадарна.
 Баһал намар,
 алтан намар бэлэй,
 Буурал дэлхэймнайшье
 шаргал үнгэтэй.
 Тэрээхэн шарай
 ямар урин нэм!
 Арбаад намарнууд
 удаа дараалан
 Алтан набшаһая
 харшагануулаар
 нэлгэлдээл.
 Наһанай ябасые
 юндэшьеб түргэдхэн.
 8.
 Наһанай ябасые
 юндэшьеб түргэдхэн,
 Дошхорон сохилоол
 зүрхэмни одоол,
 Долгилон сээжһээм
 бурьялаа үгэнүүд,
 Найдалай, дуранай
 шэнгэхэн дуһалнууд.
 Түрүүшын арюухан
 дуранай аялга
 Хээээдэшье замхахагүй -
 сэдьхэлдэм мүнхэрхэ.
 Хэнэйшьеб нюдэн
 хулгайгаар шэртэн,
 Тэнсүүрием алдуулан,
 толгойем эрьюулхэ.
 Дураатай нүхэрэйм
 дулаахан үгэнүүд
 Дэлхэй дүүрэн
 зэдэлһэн мэтэл -
 Зүүдэн бэшэ гү,
 зүндөө эндүүрэл гү?
 Баһал дахин
 дуран тухайгаа
 Бэшэнэб шүлэгөө
 хэдыдэхи үдэрөө
 Хэрэгтэй гээшэ гү
 хэн нэгэндэ?
 9.
 Хэрэгтэй гээшэ гү
 хэн нэгэндэ
 Огторгойн гүнһөө
 яларан байһан
 Одо мүшэнэй
 һаруул гуниг,
 Хүйтэн сэдбэг
 шарайгаараа
 мийһэрбэшье?
 Аяар холоһоо
 инагаа шэртэн,
 Гансал сэдьхэлдээ
 тэрэнэ бөөмэйлэн,
 Гашуун нулимсаар
 уйдхараа сэлмээн,
 Арюун дурантагаа
 зүүдэндээл уулзанаб.
 Хэлэхэ аалам
 сэхэ руунь
 Хэндэ дурлашоод
 зобожо ябаһанаа,
 Ажабайдалай шэрүүн
 долгиндо нэжүүлһэнэ?
 Эгээл иигэжэ
 намарай набшаһадые

Эртын хюруу
 Хүлдөөжэ зобоонол -
 Хүлгөөтэ юртэмсын
 жама ёһо.
 10.
 Хүлгөөтэ юртэмсын
 жама ёһо -
 Энэ наһанай
 түхэрээн сахариг
 Эршэээ шангадхан
 эрьелдэжэл байха, -
 Хүн түрэлтэн
 тэрэниие мэдэрнэ гү?
 Намарай һүүлшын
 үдэрнүүд мэтээр
 Хүнэй сэдьхэл
 заримдаа зайртана.
 Хүрэжэ мүльһэтэшэһэн
 улаан зүрхэндэ
 Нүхэрэй дулаахан
 үгэнүүд хэрэгтэйл.
 Үнэн зүрхэнһөө
 хэлэгдэһэн үгэ -
 Үнэхөөрөө харын
 хүнһэн гэдэгтэл,
 Сэгнишэгүй баяр
 асархал тэрэндэ.
 Аадарлан ороһон
 бороогой һүүлээр
 Алтан наранай
 элшэ сасардаг -
 Мүнхэ сэсэн
 байгаалиин табисуур.
 11.
 Мүнхэ сэсэн
 байгаалиин табисуур
 Хүн түрэлтэнэй
 ажабайдалтай холбоотой
 Хэн тэрэниие
 ойлгожо сэгнэхэб
 Мүшэн шэнги
 энээхэн наһандаа?
 Уйтаржа сэнгэшэһэн
 сэдьхэлыем заримдаа
 Зула бадараан
 дулаасуулжа шадаха
 Золой нэгэтэ
 тудаа наань, гэнтэ
 Уйдхаршни манандал
 дэгдэжэ болохол.
 Намарай набшаһа
 шэшэрүүлдэг мэтээр
 Найдал ерээд,
 зүрхыем шэмшэрүүлхэ.
 Удаань уралнууд
 уулзан баясаха.
 Үбэлэй ерээд,
 алтан намарые
 Үлдэдэг мэтээр
 үһэншье сайха...
 Наһанай ябаса
 угаашье түргэн.
 12.
 Наһанай ябаса
 угаашье түргэн...
 Тэрээхэн шарай,
 урихан мийһэрэд
 Түрэл мэтээр
 ханагдадаг болошобол,
 Найдалай холонго
 баһал татагдашабал.
 Үлэн сэдьхэлһээ
 үлдэхые оролдоноб:
 Хэндэшье хэрэгү үй
 хубхай мэдэрэл.
 Хэнэйшье жаргал
 буляан абажа,
 Үлэһэн үдэрнүүдээ
 үлхэхэ бодолгүйб.
 Дабаанай саана
 үни заяанда
 Даангүй орхиһон
 жаргалаа бэдэрнэб -
 Оложо ядаад
 сүхэрэн уйланаб.

Аргатай һаа,
 шубуухан болоод,
 Агаарта удаахан
 бэдэрхэл нэм.
 Найдамтай нүхэрэй
 бата түшэг.
 13.
 Найдамтай нүхэрэй
 бата түшэг
 Энэ наһандам
 угаа хэрэгтэйл.
 Эгээ мүнөө
 буришье ехээр
 Нүхэрэй дэмжэлгэ
 тулгуури дутанал.
 Үглөөнэй сагаан
 манан сооһоо
 Дулаахан гараа
 урагшань харбайн,
 Дураатай нүхэрни
 гаража ерһэй,
 Урихан мийһэрэл
 гоёор саһаһаар!
 Энэ наһандаа
 эдлээгүй жаргалаа
 Эгээл тиихэдэ
 эдлэхэ бэлэйб,
 Дуранай долгиндо
 нэмээхэн үлгыдүүлэн...
 Угаа холын
 жаргалта үдэрнүүд,
 Ургы сэсэгэй
 хангалдал мэдэрэлнүүд,
 Энээхэн наһанайм
 шэмэг болонол.
 14.
 Энээхэн наһанайм
 шэмэг болонол
 Тэрээхэн холын
 түрүүшын уулзалга:
 Тойроод агаар
 угаа тунгалаг,
 Эдешэһэн шасаргана
 элбэгээр ургана.
 Шасарганын хадхуур
 угаашье хурса, -
 Гэнтэ гэнэдэжэ
 гараа адаахаар.
 Гэтэнэ урдаһаам
 баһал шэрүүн
 Шиний хурса
 далтирма нюдэн
 Алтан набшаһан
 агаарта хиндэн,
 Амийгүй болоһондол,
 газарта унашана,
 Баһал шэрүүн даа,
 байгаалиин үзэгдэл.
 Наадажал аляалдан
 ябахал гэхэдэш,
 Наһан баһал
 нэмэжэл байхал,
 Аалиханаар үдэрнүүд
 хубарин ошоһоор.
 15.
 Аалиханаар үдэрнүүд
 хубарин ошоһоор,
 найхан нажарнайшье
 холодон холодоол.
 һаруул мэдэрэл
 сэдьхэлдэ түрүүлээд,
 Алтан намарнай
 айлшалан ерэшэбэл.
 Намарнууд олоороо
 нэлгэлдэнээр нэлгэлдэнэ,
 Баяр жаргалшье
 асаржа ерэнэл,
 Баһашье тиигээд
 гуниг түрүүлэнэ,
 Наһанай ябасые
 юндэшьеб түргэдхэн.
 Хэрэгтэй гээшэ гү
 хэн нэгэндэ
 Хүлгөөтэ юртэмсын
 жама ёһо,
 Мүнхэ сэсэн
 байгаалиин табисуур!
 Наһанай ябаса
 угаашье түргэн,
 Найдамтай нүхэрэй
 бата түшэг
 Энээхэн наһанайм
 шэмэг болонол.

вай, Д. Жалсараевай, Б. Юндуновай, Ц. Дондогойн үгэнүүдээр зохёогдоһон дуунууд тэрэ үдэшэ олоор эдэлһэн байна.

Үдэшин программын 2-доху хубида амаршалганууд хараалагдаһан байба. Буряад Республикын Президент Л. В. Потанов иэи түрүүн амаршалжа, тусхай бэшэг, мүнгэ бэлэглээ. Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо А. Д. Карнышев амаршалгын дулаахан үгэ хэлэжэ, Арадай Хуралай Хүндэллэй грамота барюулба. Республикын соёлой министр Г. Н. Струбинов соёлой эмхизургаануудай ажал ябуулагшадтай хамта гаража, юбилярые халуунаар амаршалаа.

Һаяхан байгуулагдаһан Буряад арадай конгрессэй президент Е. М. Егоров, элүүрые хамгаалгын министр Б.Г. Бальжиров, эрдэм һуралсалай министрэй орлогшо

СОЛОНГОС АЙЛШАДЫЕ УГТАБА

Хариин оронуудай олзын хэрэг эрхилэгшэд Буряад орон ерэжэ, хамтын ажал ябуулдаг, фирмэнүүдые байгуулдаг болонхой. Эдэ үдэрнүүдтэ Урда Корейн түлөөлэгшэд ерэжэ, республикымнай олзын хэрэг эрхилэгшэдтэй уулзаһан, ажалай худалдаа наймаанай харилсаа байгуулха тухай хэлсэнүүдые баталаа, хөөрэлдөөнүүд болоо.

Һаяхан "Гэсэр" гостиницын ресторан соо хамтын түб (фирма) байгуулха тухай хөөрэлдөөн боложо, холоһоо ерэн айлшадые "Тоонто" гэнэн арадай фольклорно ансамбль дуу, хатараара: угтаба, концерт наада харуулба.

Гоё буряад хубсаһатай артистнууд "Амаршалгын дуугаар" концертээ нээжэ, баярай үгэнүүдые айлшадта хүргөө. "Хонишон Дулма", "Сэлмэг үдэшэ" гэнэн дуунуудые Дымбрыловтэнэй гэр бүлын ансамбль дуулаба.

Буряад, монгол хатарнуудые Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Дарима Найданова гүйсэдхэжэ, олоной һонирхол тагаа. Композитор Баяр Батодоржиев энэ концертдэ хабаадажа, өөрынгөө зохёоһон дуунуудые дуулаһан байна.

Ноототойгоор хэблэгдэһэн дуунуудайнгаа шэнэ суглуулбары тухай тэрэ хөөрөжэ үгөө. Эндэ сугларһан зон ансамблинхидтай хамта ёохорой дүжэригтэ орожо, суг хатаржа хүжилдөө.

А. П. Ёлгин түрүүтэй фирмэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд солонгос олзын хэрэг эрхилэгшэдтэй харилсаа холбоогоо бэхжүүлхэ, хамтын ажал ябуулха тухай хэлсээ, уран найханай ансамблинхидта баярые хүргөө.

Б. ДОРЖИЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: солонгос айлшадые угтамжын концертын үедэ; "тоонтынхид" дуулаһа.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХҮГЖЭМШЭНЭЙ ОЙН БАЯР

БУРЯАД ороной урдаа хараха ехэ хүгжэмшэн, Россин Федерациин болон Буряад Республикын искусствын габьяата ажал ябуулагша, Буряадай Гүрэнэй шангай лауреат Базыр Очирович Цырендашиевай түрэнһөр 60 наһанай, зохёохы ажалаа эхлһээр 40 жэлэй ойн гүйсэһэн ушар үнгэрэгшэ гарагай 6-да оперно театрай ордон соо тэмдэглэгдэбэ. Хүгжэмдэ дуратайшуул, олонитын түлөөлэгшэд, республикын хүтэлбэрилэгшэд, нүхэдынь энэ ойн баярта сугларба. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, театрай зал соо партертэ, амфитеатртай, балкон дээрэ бүмбэгийн мухариха зай байгаагүй.

Хүгжэмшын тоосоото үдэшин программа заншалта бэшээр табигдаһан байба. Программын 1-дэхи хубида композиторай зохёолнууд, олоной дура буляаһан дуунуудын эдэллээ.

Хүгжэмэй колледжын хоор

"Дуран тухай дуун" (үгэнь Дондок Улзытуевай), "Сэлэнгэ" (үгэнь Даши Дамбаевай) гэнэн дуунуудынь гүйсэдхэжэ, концертые эхилбэ. Буряадай искусствын габьяата ажал ябуулагша, дирижер Аюша Арсаланов хоорые хүтэлбэрилоо.

Буряад Республикын арадай артист Баатар Будаев, СССР-эй арадай артистнууд Дугаржаб Дашиев, Ким Базарсадаев, Л. Линхогоиной, Б. Балдаковой нэрэмжэтэ конкурсуудай лауреат Тогмит Танхаев, Буряад Республикын габьяата артистнууд Лидия Галсанова, Татьяна Шойдамбаева, Светлана Бунеева болон бусад артистнууд концертдэ эдэбхитэйгээр хабаадаба. Хүгжэмэй колледжын оюутад, басагадай ансамбль хабаадаа. Эдэ басагад соо ерээдүйн ехэ дуушад байна ха гэжэ анхарагдаһэн Д. Улзытуевай, Д. Дашиевай, Г. Дашибыловай, Ц. Б. Бадмаевай, Н. Дамдино-

Е. Б. Раднаева, Хэжээнгын аймагай соёлой таһагые даагши Г. Д. Бадмаев, Сэлэнгын аймагай соёлой таһагые даагши В. Д. Гунзынова, Яруунын аймагай "Үльдэргэ" колхозой түрүүлэгшэ Л. Д. Цыбыкжанова, гүрэнэй буряад драмын академическэ театрыа ахамад режиссёр В. И. Кондратьев, артистнууд Эржена, Саяан Жамбаловтан, гүрэнэй ород драмын театрыа В. Бройко, республикын ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ М. Ц. Гармаев гэшүүд амаршалба. Тухадэ Зүүн Сибириин соёлой ба искусствын академийн ректор, профессор Р. И. Пиенгичникова академийн гээ скрипачинуудай ансамбльтай хамта амаршалаа.

Азын үргэн дайдын Согто-Хангилһаа, Ушарбайһаа зон ерэжэ, бэлигтэ хүбүүгээ үнэн зүрхэһөө халуунаар амаршалаа, хүлэг мори, хүрэг хони бэлэглэһэн байна.

Юрэдөөл, композиторнай адуугаар, хонёор баяжаба хэбэртэй. "Үльдэргэһөө" морин, Хэжээнгэһээ хонин бэлэг ороо.

Габьяа солото хүгжэмшымнай ойн баяр тон найнаар үнгэрөө гэжэ тэмдэглэе.

М. ДАНИЛОВА.

Баяр ёһололой үедэ буулгагһаан Ц. Цыренжаповай зурагууд.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор А. Л. АНГАРХАЕВ.

РЕДАКЦИОННОКОЛЛЕГИЕ: С. Д. РИНЧИННОВ (редакторай орлогшо), Б. М. Ж. БАЛДАНОВ (харюусалгата секретарь), Р. Б. ГАРМАЕВ (Буряад Республикын Президентын ба Правительствоын аппарат), Д. Д. СУНДАРОН (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даагшад: Г. Х. ДАШЕЕВА, Ц. Ц. ДОНДОГОЙ, С. Д. ОЧИРОВ, Т. В. САМБЯЛОВА, В. И. ЛИНТАЕВ (хэбтэй директор).

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ, Каландарингийн үйлсэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэгшэ 2 хуудан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 4317. Хэблэгшэ гүнаагдаһан цаг 17.00.

"Республиканска типографи" гэнэн АО-до газетэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүридхэлтэ албанхай. Заказ № 7874.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшын - 2-68-08, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретариатай - 2-62-62, таһагууд үндэһэнэй болон политическэ асуудалнуудад - 2-55-97 (даатшань), 2-61-35, 2-56-23, экономикын - 2-64-36 (даатшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой болон түүхын - 2-60-21 (даатшань), 2-57-63, залуушуулай, оюутанай ажабайдалай болон олонитын хүдэлмэрини - 2-54-93 (даатшань), 2-34-05, мэдээлэгшэ болон соносолой 2-69-58; корректоринүүдтэй - 2-33-61, компьютерна гүбэй - 2-66-76.

"Бурятия" хэблэгшэ телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-35-95.